

Горбач Наталія,
кандидат філологічних наук, доцент
Запорізький національний університет

ПАЛОМНИЦТВО ЯК ДОСВІД МІЖКУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ В КНИЗІ Д. МАТІЯШ "ДОРОГА СВЯТОГО ЯКОВА"

Попри те, що пік популярності паломницької прози минув, із відродженням в Україні в 90-х рр. ХХ ст. паломництва як культурно-релігійного явища література мандрів збагатилася творами, в яких описується відвідання місць, пов'язаних із історією християнства. Можливості жанрової модифікації творів такого типу у 2017 р. були продемонстровані книгою Дзвінки Матіяш "Дорога святого Якова". Її авторка – відома українська письменниця та перекладачка – разом зі своїм чоловіком фотографом Євгеном Іларіоновим у вересні – жовтні 2014 р. здійснила мандрівку одним із найвідоміших паломницьких маршрутів. Досвід цього паломництва й ліг у основу книги "Дорога святого Якова".

Метою обраного подружжям маршруту, що відомий у християнському світі вже майже впродовж тисячоліття, є іспанське місто Сантьяго-де-Компостела, у якому, за легендою, покояться мощі одного з дванадцяти апостолів. Camino de Santiago, як іспанською мовою називається ця популярна паломницька дорога, охоплює кілька маршрутів, що починаються в різних країнах, а сходяться в іспанському місті. Описаний у книзі маршрут – французька дорога – бере початок у французьких Піренеях, у містечку Сен-Жан-П'є-де-Пор, і є найвідомішим серед прочан. Він простягається майже на 800 км і в середньому займає 5 тижнів.

Паломництво авторки та її чоловіка тривало 42 дні – з 19 вересня по 30 жовтня, за якими і структуровано матеріал книги. З одного боку, це зближує твір із щоденниковою формою, а з іншого – зумовлюється вимогами до сучасного пілігрима: щоб отримати компостелу – документ, який посвідчує паломництво, треба мати в креденсіалі (своєрідному паспорті "офіційного" паломника) мінімум одну щоденну відмітку з певного пункту маршруту. Тож назви розділів книги скомпоновані за таким принципом: "20 вересня. Ронсеваль – Ларрасоанья (27 км)", "1 жовтня. Бургос – Орнійос-дель-Каміно (19 км)" тощо, де поряд із датою вказується частина маршруту між населеними пунктами та пройдена за цей день відстань у кілометрах. Примітно, що книга починається з тієї ж дати й географічної точки, що й закінчується – 30 жовтня, у місті Сантьяго-де-Компостела. Авторка в такий спосіб "заиклює" матеріал книги, що має відповідати її думці про безперестанність руху – чи йдеться про пересування паломника в горизонтальному або вертикальному (І. Ісіченко називає його "долання географічного простору як духовного досвіду" [1]) вимірі: "Паломник, який розпочинає паломництво, ще не знає, що початок дороги вже містить у собі її завершення. Що насправді якраз біля собору

святого Якова гостро відчуваєш, що треба йти далі. Що це зовсім не кінець" [2, 10].

Мета мандрівки й книги авторкою глибоко усвідомлені й пережиті, тому вони конкретизуються, уточнюються нею упродовж усього тексту вже не так для себе, як для читача: "Досвідом дороги хочеться ділитися. Його не можна залишати тільки для себе. Нехай свободу, яку дарує ця дорога, відчувають інші – ті, хто ще нічого не знає про Каміно-де-Сантьяго – дорогу святого Якова" [2, 8]; – "Не тільки тіло, а й розум на Каміно теж має пройти випробування – розгубленістю, невпевненістю, злістю на власні слабкості, сумнівами, неможливістю знайти відповідь на запитання: чому ми тут?" [2, 61]; – "Йти цю дорогу за себе і за своїх співвітчизників. Тих, які ніколи сюди не прийдуть, бо у них немає грошей, часу, здоров'я, можливостей, потреби і бажання ходити пішки" [2, 108]; – "Цю дорогу не пройдеш, якщо тебе на неї не покликали, – бо твоє завдання її пройти, щоб прийти до внутрішніх перемін" [2, 180]; – "Можливо, цю дорогу пройдуть ваші діти й онуки – як пам'ять про вас. Можливо, її пройдуть люди, яких надихнув ваш досвід ... Покажи цю дорогу іншим. Не залишай її тільки для себе. Поділися нею. Нехай вона стане подарунком для інших" [2, 201].

Історії інших паломників є важливим складником книги, і від того, що представлені вони дуже лаконічно, їхня мотивуюча роль не знижується. Це стосується вісімнадцятирічної бельгійки Ірми, яка вирушила в мандрівку відразу після завершення гімназії, відкривши тим самим нову сторінку дорослого життя, чи літнього американця, який із хворими ногами проходить у день не більше 10–15 кілометрів. Авторка свідчить, що в житті сучасної людини, яке будеться за раціональними і логічними приписами й визначається очікуваннями масового суспільства, при бажанні теж можна знайти час на паломницьку подорож. Приклад цьому – група з Німеччини на чолі зі священником, яка розбила маршрут на шість (!) років і вже долає третій відрізок шляху чи француз Ришар, який щороку може виділити на це лише 12 днів і на дорозі, де здобув зцілення від раку, уже вчетверте. Паломництво стає прятунком і для людей, цілком успішних у житті, але утомлених рутиною, що не дає сконцентруватися на головному: тут і маркетинголог Пітер із Америки ("Мабуть, дорога втомилася на мене чекати ... Я зрозумів, що моє життя, як болото. Що я гнию. І що мені потрібно щось змінити. І тому я тут. Є час нарешті познайомитись із самим собою" [2, 52]), і психотерапевт Ілона зі Швеції ("Я запитала в себе таке: якби мені залишилося жити ще півроку, чи займалась би я тим самим, чим займаюся зараз. Відповідь була: ні. Отож я взяла на роботу відпустку, і я тут" [2, 139]). Часто за паломницькими історіями стоять зворушливі родинні взаємини: батько Ірми приїздить, щоб допомогти доньці перейти Піренеї, а інший батько – з Німеччини – розпочав семирічний паломницький маршрут із сином, якому на той час виповнилося лише 7 років.

Але дорога святого Якова – це історичні, культурні, релігійні, економічні реалії не тільки конкретних територій на заході Європи, а й

інших континентів і культур, представники яких ідуть нею. Тому вичерпно і лаконічно Д. Матіяш називає її "дорога, яка вміщає у себе цілий світ" [2, 33]. Зустрічаючи паломників із інших країн, авторка з сумом констатує, що дуже мало її земляків проходять цим маршрутом (близько півтори сотні чоловік за рік – [див.: 2, 83]). Як наслідок – гетерообраз України стереотипізований до футболу й Майдану. Але звертає на себе увагу той факт, що за сотні кілометрів від України в розмірковуваннях авторки зримо оприявлюється образ батьківщини: трагедія мусульман рохінджа, що стали вигнанцями у власній країні, нагадує їй безправне становище українських селян, які отримали паспорти лише у 1970-х рр., а до того були позбавлені можливості вільно пересуватися; могила Святого Хуана, покровителя паломників, нагадує про становище українських доріг; у ставленні іспанців і українців до свого культурного набутку й довкілля, першій, як зауважує авторка, на жаль, не на нашому боці. Історія одного тільки ХХ ст. у свідомості письменниці постає як низка трагічних подій: голодомор, репресії, розстріли письменників. А ще авторка вірить, що українські студенти й пенсіонери, як і їхні закордонні ровесники, зможуть колись подорожувати світом.

Від часу паломництва до часу виходу книги пройшло майже три роки, тож, думається, у неї потрапило те, що зберегло для авторки свою неперебутність із відстані часу. Тому її слова про Дорогу сприймаються сповідально, як висновок із власного духовного досвіду: "Паломник не знає, що дорога святого Якова нагадуватиме про себе несподівано за три, п'ять, десять років. Іноді вона нагадуватиме про себе щодня, вриватиметься у звичний і наповнений буденними справами світ" [2, 10], "Тільки з відстані часу можна побачити, що можливість іти цією дорогою – це неоціненний дар, величезне багатство, якого вистачить на багато років, а то й десятиліть" [2, 70].

А своєрідною настановою від авторки тому, хто тільки наважується на мандри паломницьким маршрутом, можуть бути її слова про одного з персонажів: "Не має значення, що він нічого не знає про Бога. Зате Бог знає про нього все" [2, 88]. При цілковитій христоцентричності світогляду Д. Матіяш втілює надактуальну для ХХІ ст. відкритість щодо до інших культур і конфесій як способів самовираження й прояву людської індивідуальності: "Думаю також про нетолерантність і бажання нав'язувати свої погляди. Про неповагу до Іншого, якщо він не так думає, не так поводить і вірить не в те. Про авторитарність релігійної свідомості. Про те, що авторитарність – це несвобода. І що несвобода – це нецікаво" [2, 127]. Врешті, книга, за авторським замислом, і повинна була надихнути читача якщо не на мандрівку, то на втілення своїх мрій як способу реалізації свободи.

Література

1. Ісіченко І. Паломницька література [Електронний ресурс] / І. Ісіченко. – Режим доступу : <http://www.bishop.kharkov.ua/kursi-lekcij/istoria-istoria-ukraienskoie-literaturi-h-xvi-st/tema-11-palomnicka-literatura>
2. Матіяш Д. Дорога святого Якова / Дзвінка Матіяш. – Львів : Видавництво Старого Лева, 2017. – 224 с.

Греб Володимир,

учитель української мови та літератури,
Бердянська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів
№16 з поглибленим вивченням іноземних мов

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Сучасний розвиток педагогічної науки, соціально-економічні перетворення та реформування системи освіти зумовлюють потребу внесення системних коректив у роботу вчителя-словесника, який здатен виявляти високий професіоналізм у нових умовах, бути конкурентоздатним. У зв'язку з цим особливої актуальності набувають проблеми формування творчої особистості, виховання молодого людини з гуманістичними цінностями та креативним мисленням, сформованими нормами демократичної культури.

Традиційне навчання лише частково відповідає вимогам часу. Тому настала необхідність переходу від "передачі знань" до "навчання вчитися", "навчати жити". Сучасному учневі не стільки треба подати тему, стільки навчити осмислювати її, а він уже потім шукатиме інформацію, яка допоможе реалізувати проблему. Отож, важливо повернути учням інтерес до шкільних предметів, зробити навчання цікавим, посилити бажання вчитися. Необмежені можливості для цього дають *інтерактивні технології* навчання, які сприяють вирішенню поставлених перед освітою завдань. Саме цим обумовлюється актуальність обраної теми.

Термін "інтерактивна педагогіка" відносно новий, його ввів 1975 року німецький дослідник Ганс Фрінц. Лінгвістичне тлумачення слова, представлене в іншомовних словниках, свідчить, що поняття "інтерактивність" прийшло до нас з англійської мови "inter" – взаємо-, "act" – діяти. Отже, його можна пояснити як взаємодію учнів, перебування їх у режимі бесіди, діалогу, спільної дії. Інтерактивним є метод, у якому той, хто навчається, є учасником, який щось здійснює, говорить, управляє, моделює, пише, малює тощо, тобто не виступає слухачем, спостерігачем, а бере активну участь у тому, що відбувається, власноруч створюючи це.